کەسیەتی پاڵەوان لە ڕۆمانی دڵوبەهمەن دا … سەدیق سەعید ڕواندزی

کارەکتەر،بەیەکێك لەڕەگەزە سەرەکییەکانی بینای هونەری دەقی ڕۆمان دادەنرێت. کەڕۆڵێکی بنەڕەتی دەبینێت لەوازیکردنی ڕووداوەکاندا.کارەکتەر چ وەك گێڕەرەوەی ڕووداوەکان، واتە لەیەك کاتدا هەم پاڵەوانی ڕووداوەکان و هەمیش گێڕەرەوەی ڕووداوەکان وەك کەسی یەکەمی تاك، یاخود تەنها بەڕۆڵبینینی بێت لە ڕووداوەکان و ڕۆمانووس بگێڕێتەوە بێت، لەهەردووکاتدا بایەخی خۆی هەیە. هیچ دەقێکی چیرۆك و ڕۆمان نییە، کەسایەتی وەك ڕەگەزێکی دەق، یەکێك لەپێکهێنەرە سەرەکییەکانی نەبێت. گرنگ نییە لێرەدا کەسایەتییەکە، واقیعیە یا ئەفسانەیی، مرۆڤە یا گیانەوەر،. لەنێوکەسایەتییە جۆراو جۆرەکانی ڕۆماندا، شێوەیەك لەکەسایەتی بوونی هەیە کە پێی دەوترێت پاڵەوان. بێگومان چەمکی پاڵەوان کەپتر ڕەهەندێکی هونەری هەیە، چەند خەسڵەتێك جیای دەکەنەوە لەکەسایەتی. پاڵەوان تا دوایین ساتی ڕووداوەکان، بوونی هەیەو لەگەڵ ڕەوتی ڕووداوەکان دەڕوات. یەکێکە لە پێکهێنەرە بنەڕەتییەکان کە ڕەنگە بەتەواوبوونی ڕۆڵەکەی، کۆتایی بەبەشێکی زۆری ڕووداوەکانیش بێت.

وێرای ئەمەش هەمیشە پاڵەوان دەلالەتێکی بەهێزی هەیە کەدەتوانێت ڕووبەڕووی گرفتەکان ببێتەوە.وەك ئەوەی لە فلمێکدا دەیبینین. بەڵام لەگەڵ بەرەو پێشەوەچوونی ژانری ڕۆمان، ئیدی پاڵەوانیش چیتر ئەوفۆڕمە جێگیرەی نەماوە وەك ئەوەی پێشتر هەیبوو. بەپێچەوانەوە، دەشێ پاڵەوان کەسێکی دۆڕاوو بەزیو بێت. کەسێك بێت بەرگەی ڕووداوەکان نەگرێت. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ڕۆڵەکەی هەربنەڕەتییە لەڕەوتی ڕووداوەکاندا.ڕۆمانی (دڵو بەهمەن) یەکێکە لەو ڕۆمانانەی کەگرنگییەکی لەڕادەبەدەری بە چەمکی پاڵەوان لەڕۆمانەکەداوە.

تەنانەت ناونیشانی ڕۆمانەکەش،هەربەناوی پاڵەوانی ڕۆمانەکەیە کە دڵوبەهمەنە. بەبڕوای من وەك خوێنەرێك، ڕۆماننووس لەناونانی ڕۆمانەکەی تا ئەندازەیەکی زۆرسەرکەوتووبووە. چونکە جگە لەوەی ناونیشان ئەلقەی بەیەکەوە گرێدانی خوێنەرو دەقە، هاوکات خودی دڵو بەهمەن وەك ناونیشان چەندین دەلالەت دەگەیەنێت. ئەم ناونیشانە

لەلایەکەوە دەلالەتێکی ئەفسانەیی هەیە، چونکە ئێمە هەمیشە لە ڕێگەی حیکایەت و گێڕانەوە میللییەکانەوە گوێبیستی دێو وەك گیانەورێکی ئەفسانەیی بووینە کەلەواقیعدا بوونی نییە. هاوکات دەلالەتێکی پڕلەترس و ڕامانیشی هەیە، بەوەی دێو و مرۆڤ لەیەکدەدا، وێڕای ئەمەش دەلـەلاتێکی پرسیار ئامێزیشی هەیە، کەمرۆڤ تووشی دوودڵی و پرسیار دەکات بەوەی کەمرۆڤ چۆن دەبێتە دێو؟ئەمە لەلایەك لەلایەکی دیکەوە، خودی ناونیشانی ڕۆمانەکە، ناونیشانێکی نامۆو سەرنج ڕاکێشە، کە ئەوهەستەلای خوێنەر دروست دەکات لەو دەروازەوە بچێتە نێو ڕووداوەکانی ڕۆمانەکە. نایشارمەوە من وەك خوێنەرێك کاتێ هاوڕێیەکم ڕاسپارد لەسلێمانییەوە ئەو ڕۆمانەم بۆ بنێرێت لەسۆنگەی ناونیشانەکەی بوو.

چونکە دێو بەهمەن بووە پرسیارو ڕامان لەلام، کە دەبێ ئەو ڕۆمانە باسی چی بکات.لێرەوەش کاتێ ڕۆمانەکەم خوێندەوە، هەستم بەوە کرد کە پاڵەوان وەك ڕەگەزێکی سەرەکی دەقی ڕۆمان، بایەخێکی زۆری پێدراوە. ئەم ڕۆمانە، باس لەواقیعی سەخت و ناشرینی شەڕی ناوخۆ دەکات، کاتێ براکان سەنگەریان لەیەکتری دەگرت. ڕۆماننووس کە ناوی دووحزبی بە حزبی ئەی و بی هێناوە، ئیدی باس لەشەڕو خوێنڕشتنەکانی ئەو دووحزبە دەکات لەسەردەمی یەکێ لەبەشداربووەکانی ئەو شەڕانە کەئەویش دێو بەهمەنە.ئەوەندەی وەك خوێنەرێك تێبینیم کردبێت، بڕوام وایە ڕووداوەکانی ئەو ڕۆمانە دەرەنجامی ئەو واقیعە سیاسییەیە کە سی و یەکی ئاب دروستی کرد.کاتێ دوو هێز شەڕی یەکتری دەکەن و ئیدی چیرۆکەکانی خوێن و دیل کوشتن و فەرماندەی ترسنۆك و پێشمەرگەی ئازاو پاك و بەراوردی پێشمەرگایەتی لەسەردەمی شاخ وناو شاردەستپێدەکات.

هەموو ئەم ڕووداوانەش خودی دێوبەهمەن دەیانگێڕێتەوە.دەسپێکی ڕۆمانەکەش بەگێڕانەوەکانی دێو بەهمەن دەستپێدەکات، کاتێ لە زینداندایە، سمکۆڵوی و پاسەوانەکانی لێکۆڵینەوەی لەگەڵدا دەکەن. لێرەدا ڕۆماننووس ڕووێکی هەرە ناشرین و بێمانای شەڕمان نیشاندەدات. کەئەویش دەشێ لە شەڕدا پاڵەوانەکان ببنە دیل و بەدەست ترسنۆك و بودەڵەکانەوە گاڵتەیان پێبکرێت. کەمێژووی شەڕی براکان لەکوردستان تەژییە لەو جۆرە وێنانە. دێوکەهێمایە بۆ ئازایەتی و دروستکردنی ترس لە دڵی بەرامبەر، بەدەست ڕێویێکەوە کەهێمایە بۆ فێڵ و ترسنۆکی،گیرۆدەیە. وەك چۆن دەیان پیاوی قارەمان لەمێژوودا بەدەست ترسنۆکەکانەوە شەهید کراون.بێگومان مەبەستی ئێمە باسکردن نییە لە ڕووداوەکانی ڕۆمانەکە، بەڵکو

دەمانەوێت لە گۆشەنیگای پاڵەوانەوە بچینە نێو ڕۆمانەکە. بەدەربڕینێکی تر، دەمانەوێت کەسیەتی دێوبەهمەن شرۆڤە بکەین.

کە چ جۆرە مرۆڤێکە، لە ئاستی کۆمەڵایەتی وسیاسی و زۆر ڕووی تریشەوە. چونکە کاتێ بەوردی لە سەر دێوبەهمەن لە ڕۆمانەکە دەوەستین، ئەوا ئێمە وێنەی مرۆڤێك دەبینین کە چەندین خەسڵەتی جۆراوجۆری هەیە. بەڵام هەموو ئەوجۆراو جۆریە، دواجار مانایەك دەگەیەنن کە ئەویش دێو بەهمەن زادەو بەرهەمی کۆمەڵگەو کلتووری کوردییە.شوناسی هەمان شوناسی ئەو هەزاران پێشمەرگە پاك و قارەمانانەیە، کەبەخوێن و ئومێدێکی زۆرەوە چەکی کوردایەتییان لە شانکرد، بەڵام شەڕی شاخ و شەڕی شارەکان و ململانێی هێزەکان و کوشتنی دیل و نادادوەری نێوان فەرماندە و پێشمەرگەکان، نائومێدی کردن. ئەوان خەونێکییان هەبوو، بەڵام واقیع بە خەونێکی دیکەی دوورلە خواستی خۆیان ئاشنای کردن. بۆیە دێو بەهمەن نموونەیەکی بچووکراوەیە لەواقیعێکی سیاسی ناشرین و گەورە کە بەدڵنیاییەوە دێو بەهمەنەکان و ڕۆماننووس و منیش وەك خوێنەرێکی شەیدای ئەدەبیات،ئازار دەدات.

بۆیە ڕۆمانی دێو بەهمەن واقیعێکی ناشرین نیشان نادات کەڕەنگە خوێنەرانێکی سادە هەبن بەو شێوەیە لەو ڕۆمانە گەیشتبن، بەڵکو باسی واقیعێك دەکات کەبوونی هەبووە. بەدەربڕینێکی تر، دێوبەهمەن دنیای جوانی ئێمە ناشرین ناکات، بە پێچەوانەوە خودی دنیای سیاسی ئێمە ناشرین بوو، ئەو تەنها ئاماژەی پێ دەکات.بێگومان وەك باسمان کرد ئەم ڕۆمانە، بایەخێکی زۆری بە پاڵەوان داوە،کەسیەتی دێو بەهمەن وەك پاڵەوانی ڕۆمانەکە، دەشێ لە سەرچەندین ئاستدا ببینرێت. بۆیە ئێمە لێرەدا کەسیەتی دێو بەهەمەن لەگەلێك ڕووەوە شرۆڤە دەکەین، بۆ ئەوەی بزانین دێو بەهمەن کێیە؟

یەکەم:_ دێو بەهمەن لەڕووی کۆمەڵایەتی و پیشەییەوە:_

دێوبەهمەن، کەسایەتییەکی خاکی،بەرپرسیار هەست بە لێپسراوەتی،لەناخ و دڵ و دەروونیدایە. ئەو پێشمەرگەی کۆنی سەردەمی شاخەو بەو پەڕی هیواو بڕوابوون بەبنەما شۆڕشگێرییەکان بەشداری شۆڕش و خەباتی شاخی کردووە. لەنزیکەوە نەهامەتییەکانی بینیوە. شەڕی براکان و ململانێی ناڕەوای هێزە سیاسییەکان و چەندین دیمەنی دیکەی ناشرینیش کە ئەو وەك پێشمەرگەیەك خۆزگەی دەخواست بوونیان نەبایە. پێشتریش لەزیندانی بەعس زیندانی بووە.

سەختییەکانی ژێردەستی بە عسیيەکانیشی بینیوە. لە ڕۆمانەکەشدا زیندانییە، بەڵام ئەمجارەیان زیندانی براکان. بۆیە هەموو ڕۆژێك سمکۆ ڕێوی دیمەنە قێزەوەنەکانی زیندانی سەردەمی بەعسی بە بیردێنێتەوە. دڵو بەهەمەن گەرچی وەك پێشمەرگەیەك بەشداری شەڕی ناوخۆو شکانی هێزەکەیی و پاشەکشەی سەر سنوور دەکات، بەڵام ئەم واقیعە بژاردەیەکە دوور لەتێڕوانین و ڕەهەندی مرۆییانەی دڵو بەهەمەن.

هەربۆیە لە چەندین شوێنی ڕۆمانەکە پەشیمانی خۆی دەردەبڕێت و ڕەخنە لە بەرهەمی ئێستای شۆڕش و خەباتی شاخ دەگرێت. بۆنموونە:([illegible] 36) [illegible] (39 [illegible]).[illegible]:(شۆڕش زانا پلانی بۆ دائەنێت، ئازا جێبەجێی دەکات، ترسنۆك بەرەکەی دەخوات). یاخود لەشوێنێکی دیکەی ڕۆمانەکەدا دەڵێت([illegible] 40) [illegible]:دڵو بەهەمەن لەڕووی ناسنامەی شارەوە:_

گەرچی بەدرێژایی ڕۆمانەکە، ڕۆماننووس ناوی چەندین شارو شەقام و ناونیشان دێنێت، بەڵام لە هیچیاندا ناوی ڕاستەقینەی شوێنەکان نابات.چونکە ئەو دەزانێت ئەوەی ئەو نووسیویەتی ڕۆمانە نەك گێڕانەوەی مێژوو. چونکە ئەگەر لە ڕووداودا کات و شوێن و کارەکتەرەکان بەهەمان شێوەی واقیع گوزارشتییان لێکرا، ئەوا مێژوو دەگێڕدرێتەوە، کەگەلێك جاربەناو بەشێك لەڕۆماننووسە بۆ ئەزموونەکانی ئێمە دەکەونە ئەو هەڵەوە. بۆیە خوێنەرنازانێت دڵو بەهەمەن خەڵکی کام شوێنە. بەڵام لەپەراوێزی خوێنەوەی ڕۆمانەکە وسەرنجدان لەو وەسفەی ڕۆماننووس بۆ ژینگەو شوێنەکان کردوویەتی، ئیدی ناسنامەی دڵوبەهەمەنمان لە ڕووی شارەوە بۆ دەردەکەوێت. بۆنموونە:([illegible]). [illegible]:(جگە لە ساڵانی پێشمەرگایەتی هەمووتەمەنی خۆم لەم شارەدابەسەربردووە.

لەوەتەی هەیە ئازاو ئازاد خولقاوە،لەماوەی دووسەد ساڵی تەمەنیدا،هیچ هێزێك چەند خاوەن چەك و جبە خانەش بێت نەیتوانیوە جڵەوی بکات). کاتێ وەسفی ئەو شارە دەبینین، هیچ گومانێکمان نامێنێت کە ئەو شارە سلێمانی هەڵمەت و قوربانی و پایتەختی ڕۆشنبیرییە. بەدرێژایی مێژووی دووسەدو سی و پێنج ساڵەی دامەزراندنی ئەو شارە، تائێستا هیچ هێزێك نەیتوانیوە بۆ هەمیشە سلێمانی ڕام بکات. ئەم شارە کەیەکێکە لە شارە زیندووەکانی کوردستان، هەمیشەلەڕەتکردنەوەو گۆڕینی واقیعێك بەواقیعێکی دیکە بووە.کلتوورو زمان و پاشخانێکی ڕۆشنبیری تایبەتی خۆی هەیە کە جیای دەکاتەوە لە شارەکانی تر. زیندووەتی سلێمانی بەبڕوای من لەو نوێبوونەوەیەو ڕامنەکردنەدایە. چونکە بێگومان شتێك چەند زیندووش بێت کەوەستا بۆگەن دەبێت!!.

سێیەم- پاشخانی ڕۆشنبیری دڵوبەهمەن:_

بەدرێژایی ڕۆمانەکە، ڕۆماننووس هیچ ئاماژەیەکی بەئاستی زانستی و خوێندەواری دڵوبەهمەن و پاشخانی ڕۆشنبیری نەکردووە. واتە خوێنەرنازانێت دڵو بەهمەن هەرتەنها پێشمەرگەیەکی سادەو میللی نەخوێندەواری نێو کۆمەڵگەی کوردییە، یاخود کادیرێکی سیاسی هوشیارکەدرك بەکێشە فیکری و سیاسییەکان دەکات. بەڵام کاتێ خەسڵەتە هزری و کەسیەتییەکانی دڵوبەهمەن لە ڕۆمانەکەدا دەخوێنینەوە، ئیدی دەگەینە ئەوڕاستییەی کەدڵوبەهمەن نەك تەنها کەسێکی خوێنەوارە،بگرە کەسێکی هوشیارو تێگەیشتووشە.ئاگاداری مێژوو، واقیعی فەرهەنگی و سیاسی کۆمەڵگەکەیەتی.بۆنموونە:-(منیش ڕۆژگارێك مارکسی بووم ل102).هاوکات ئاماژە بەشیعرێکی مام هێمن دەکات(ئەوبستێکەی دوژمن ناوی ناوە سنوور ل52)(وەك چارلی چاپلن لا69)یاخود(کەسەیری حەبەکان دەکەم فلێئاوتن ل100)لێرەدا بۆمان دەردەکەوێت کەدڵو بەهمەن کەسایەتییەکە خوێندەواری هەیەو بگرە پاشخانی ڕۆشنبیریی و هوشیاریی سیاسی و کۆمەڵایەتی، لەئاستێکی بەرزیشدایە.

ئەمە لەلایەك لەلایەکی دیکەوە، خودی دڵو بەهمەن درك بە چەندین پرسیاری فەلسەفی دەکات و مەبەستیەتی بە وەڵامەکانیان بگات.بۆنموونە:([illegible]

[illegible]

[illegible]: دێوبەهمەن لەڕووی بیروباوەڕی سیاسییەوە:_

دێوبەهمەن لە ڕووی بیروباوەڕی سیاسییەوە، پێشمەرگەی شاخ و کۆنە مارکسی واتە چەپ و هاوکات ئەندامی حزبێکە. کەڕۆماننووس لە ڕۆمانەکەیدا ناوی دوو حزب دەهێنێت کە بڕوام وایە پارتی و یەکێتین. دێو بەهمەن پێشمەرگەیەکی خاوەن بیروڕای خۆی و هاوکات ئەندامێکی دیسپلینکراوی حزبیشە، ساڵانێکی زۆریش لەشاخ و شار،داکۆکی لەپرنسیپە سیاسی و فیکرییەکانی خۆی کردووە.لە جێبەجێکردنی بەشێکی زۆری بڕیارو فەرمانی حزبەکەی بەشداربووە، ئەگەرچی هەڵەش بووبێت. بەڵام لەهەندێ کردەوەو ڕەفتاری سیاسییانەی ناشریندا، دێو بەهمەن نەك هەر بڕوای پێیان نییە، بەڵکو پەشیمان و لە دژیشیانە.دێوبەهمەن کەسێکە مەبەستیەتی هەمان جوانی و پیرۆزییەکانی سەردەمی شاخی ژیانی پێشمەرگایەتی، لەژیانی ئێستاشیدا ڕەنگبداتەوە. بۆیە بڕوای بە بەشێکی زۆری ئەو کارانەو لەنێویشیان شەڕی ناوخۆ نییە، بەڵام پتر وەك پەیوەستبوونێکی حزبی و چەکداری ناچارە بیکات. کاتێ بەهۆی هەر بارودۆخیکیشەوە بێت، ئەو هەڵوێستانە نانوێنێت، ئیدی لەڕووی دەروونی و ویژدانییەوە هەست بە ئارامی دەکات. بۆنموونە لەبەرامبەر شوان دەڵەکدا چ هەڵوێستێکی هەیە:([illegible] (36□□). [illegible]

[illegible]:(دەبێ ئاوی چەند چۆمی ئاوا بتوانن تاوانەکانی شەڕی ناوخۆ بشواتەوە □ل40). بەئاشکرا بەهەڵوێستی دێوبەهمەنەوە دیارە، کە چەند دژی هەڵەکانی ڕابردوو بووە. لەلایەکی دیکەوە دێو بەهمەن بەڕاشکاوی ڕەخنە لەودۆخە دەگرێت کەلەدوای ڕاپەڕینەوە هاتە ئاراوە. بارودۆخێك کەلەڕووی ژیان و خەباتی پێشمەرگایەتییەوە،

تەواو جیاوازبوو لەسەردەمی شاخ.(بەهیچ شێوەیەك ئەمەی ئێستا لە پێشمەرگایەتی جاران ناچێت،جاران لەسەر یەك خوان نانمان دەخواردوو پێڵاوی یەکتریمان لەبەردەکرد. ئێمە بۆچی شەڕدەکەین و لەسەرچی شەڕدەکەین ل40). دێوبەهمەن لە خەیاڵی خۆیەوە بەراوردی هەردوو سەردەمەکە دەکات، چونکە خودی خۆی، بەشداریکردووە و هەردووسەردەمەکەی بینیوە و ئەزموونکردووە.

پێنجەم:[illegible]:

بێگومان سروشتی هیچ مرۆڤێك لەڕووی سایکۆلۆژییەوە لەکەسی تر ناچێت. مرۆڤەکان چەندە لەڕووی بایۆلۆژی و جەستەیی و جیناتی لەیەکەوە نزیك بن، هێشتا خاڵێکی جیاکەرەوەو جیاواز لەنێوانیاندا هەیە. ئەگەرچی مرۆڤ بەپێی ئەو ژینگەو دەوروبەرەی تیایدا دەژیت، لەکارلێکردن و کەوتنەژێرکاریگەریەتی واقیع دایە، بەڵام خودێتی مرۆڤ، دواجار ڕەهەندی دەروونی و کۆمەڵایەتی و پەروەردەیی ئەو دیاری دەکات. کەدەشێ هەندێك خەسڵەتی سایکۆلۆژی هەبێتن، تەنها لەکەسیەتی ئەودابن. یاخودهەندێك خوی کۆمەڵایەتی هەبێت، لای وەك ڕێسایەکی کۆمەڵایەتی بن و نەتوانێت دەستبەرداریان بێت. کاتێ سەرنج لەکەسیەتی دێوبەهمەن دەدەین لەڕۆمانەکەدا، درك بەوە دەکەین کە دێوبەهمەن چەند خەسڵەتێکی سایکۆلۆژی هەیەو باسیان دەکات. بۆنموونە:([illegible] (144[illegible]) [illegible]:(لەوەتەی بەبیرم دێت ئەوەم لێ بووە بەخوکەهەموو نیوەڕۆیەك دوای نان خواردن دەبێ سەرەخەوێك بشکێنم ل148). دێو بەهمەن وەك فەرمانێکی داخوازی جەخت لەوە دەکاتەوە کەدەبێ دوای نیوەڕۆیان بخەوێت. واتە هیچ دەرفەتێکی تێدانیە. ئەگەرنەشخەوێت، ڕەنگە کاریگەریەتی بکاتە سەرلایەنی دەروونی و جەستەیی. چونکە خەویەکێکە لە پێداویستییە فسیۆلۆژییەکانی مرۆڤ و نیشانەی حەسانەوە و ئارامییە. جائەگەرئەوەخەوە لەهاوینان و دوای گەرمای تاقەت پڕوکێنی دوای نیوەڕۆیانیش بێت، بێگومان هەرزۆرپێویستە بۆمرۆڤ. دێوبەهمەن خەسڵەتی دیکەشی هەیە. بۆنموونە:([illegible]

[illegible] (ل76). [illegible] و [illegible]. [illegible] و [illegible]. [illegible]: (گەلێ خەیاڵی ترسناك بەمێشکمدا گوزەردەکات، بەڵام هێز نییە پەشیمانم بکاتەوە ل76). لەبەرامبەر ئەنجامدانی کردەوەیەکدا، دڵو بەهەمەن جۆرێك لەترس و دوودڵی هەیە، بەڵام دواجار سووردەبێت لەسەر ئەنجامدانی کارەکە.هێزیش نییە پەشیمانی بکاتەوە.کەواتە دەتوانین بڵێین کەدڵوبەهەمەن کەسێکی کەللە ڕەق و خاوەن بڕیاری خۆیەتی و سازش لەسەربۆچوونەکانی ناکات.

شەشەم:_ هەڵوێستی دڵوبەهەمەن لەشەڕی ناوخۆدا:_

دڵوبەهەمەن پێشمەرگەی سەردەمی شاخە. چ لەشاخ و چ لە شار، بەشداری شەڕی حزبەکەی کردووە لە دژی نەیارانی. بەڵام ئەو بەشداریە پتر وەك پەیوەستبوونێکی حزبییە نەك لەقەناعەتەوە. چونکە کاتێ سەرنج لەهەڵوێستی دڵوبەهەمەن دەدەین لەهەمبەر شەڕی ناوخۆدا، تێدەگەین کەئەوچەند بێزارو پەشیمانە لەوهەڵانە. ئەمە لەلایەك، لەلایەکی دیکەوە هەموومان دەزانین کە شەڕ بەمانای کوشتن و خوێنرشتن وئەتککردن و چەندان دیاردەی ناشیرینی تریش. لە شەڕدا پنتێك بۆ جوانی نامێنێتەوە،بەشێکی زۆرلە مرۆڤەکان بەئەندازەیەك شەڕانی و دڕندە ئەبن، کەتەنها خوێن دەبینن و خوێن بەری چاویان دەگرێت. وەلێ هێشتا لەنێوئەوهەموو شەڕانگێزییەدا، دەشێ مرۆڤانێك هەبن ژیانیان خۆشبووێت و دژی شەڕبن.دڵوبەهەمەن ئەگەرچی لە شەڕو زیندانیشدا، دیمەنی دڵتەزێن ئازاری گەورەی ڕوحی بینیوە، بەڵام بیرلەتۆڵە ناکاتەوەو بڕوای وایە لەبەرامبەر خوێن خوێن نییە. بۆنموونە:([illegible] و [illegible]: [illegible] (ل231). [illegible]: (کاتێ ئەو دێڕانە دەخوێنمەوە بێزم لەکوردایەتی دێت ل243). لەشوێنێکی دیکەدا دەڵێت:([illegible] (ل255). [illegible]: (پێم عەیب نەبێت تێر دەگریم). بەهەمان شێوە، کاتێ دڵو بەهەمەن دیلکراوە، ئەوا یەکێك لە پاسەوانەکانی زیندان کە قژ زەردوچاوشینێکە، بێڕێزییەکی زۆر بە دڵوبەهەمەن دەکات

و هەوڵدەدات کەسیەتی بروشێنێ کاتێ دەست بۆ پاشەڵی دەبات. بەڵام لە شەڕێکدا، هەمان ئەو قژ زەردە لەگەڵ چەندین پێشمەرگەی تر بەدیلی دەکەونە دەست حزبەکەی دێو بەهمەن و دەهێنرێنە هەمان ئەو بارەگایەی دێو بەهمەنی لێیە. بەڵام ئەو قژزەردەکە ناکوژێت، بەڵکو بەدەستی یەکێکی ترلەگەڵ چەندین دیلی تردەکوژرێت. ئەمانەو زۆر نموونەی دیکەش کە لە ڕۆمانەکەدا هەن، دەریدەخەن کە دێو بەهمەن وەك پێشمەرگەیەك چەند ڕقی لەو ڕووداوە سیاسیانە بووەوە بەهیچ شێوەیەك حەزی نەکردووە ئەنجامیان بدات. بەڵام بەهۆکاری ئەوەی پێشمەرگەو ئەندامی حزبێکەوحزبەکەشی لە گەڵ حزبی بەرامبەرلە شەڕدایە ئیدی دەبێ ئەویش بەشداربێت.

هەفتەم: [illegible]:

مەرج نییە ئەوڕووداوو گێڕانەوانەی ڕۆمانووس لەڕۆمانێکیدا باسیان دەکات، لەواقیعدا ڕوویدابن یاخود کەسایەتییەکان هەمان ئەوکەسە مێژوویانەبن کەلەواقیعدا [illegible]کییان بینیوە. وەلێ لەگەڵ ئەمەشدا،خوێنەر ئازادە لەوەی چۆن و لەکام کڵاوەڕۆژنەوە ئەودەقە دەخوێنێتەوەوڕووداوەکانی دەبینێت.لەڕاستیدا، ئەمەشە پەیوەندی خوێنەربەدەقەوە.کەڕەهەندێکی دیکەی واتایی لەدەرەوەی ڕەهەندە واتاییەکانی نووسەر بەدەقەکە بدات. ڕۆمانووس لەڕۆمانی دێو بەهمەن لەلاپەڕە116دا دەڵێت:_(بکوژەکانی شەهیدبەو هەموو دڕندایەتییەوەکاتێ لەگوندێکدا شەهیدی دەکەن،دەست لەتەرمەکەی نادەن، چاویلکەکەی ناشکێنن،بەدوای سەیارە ڕایناکێشن،لێدەگەڕێن خەڵکی گوندەکە وەك گلێنەی چاویان خۆشیاندەوێ، وەکو ئازیزێکی خۆیان بەوپەڕی ڕێزەوە لەگۆڕستانەکی خۆیاندا بەخاکی بسپێرن. ژنانی گوند وەك خوشك و دایکی خۆی شیوەنی بۆدەکەن و بەکوڵ دەگرین).بڕوام وایە ڕۆمانووس لێرەدا لە سەر زاری دێو بەهمەن، باسی شەهید ئارامی سکرتێری کۆمەڵە دەکات. کاتێ خۆفرۆشەکان و ناپاکەکان لەڕۆژی 31_1_1978لەگوندی تەنگیسەری ناوچەی قەرەداغ شەهیدیان کرد. خەڵکی گوند، ناهێڵن تەرمی شەهید ئارام ببردرێتەوە زێدی خۆی، بەڵکو هەرلەوگوندەدا دەینێژن و ئێستاش ئارامگەی شەهید ئارام لەو گوندەیە. شەهید ئارام نموونەی سەرکردەیەکی پاك و شۆڕشگێڕو خەباتگێڕبوو.هاوکات، کۆمەڵەیەکی زۆر پاك و بەبیروباوەڕبوو. تەنانەت جارێکییان لەکتێبێکدا ئەوەم خوێندەوە، کە ئەوساڵەی ئارام شەهید بوو، زۆربەی هەرەزۆری گوندەکانی قەرەداغ ناوی ئەو منداڵانەیان نا ئارام کەدوای شەهید بوونی ئەولەدایك ببوون. دێوبەهمەنیش پێشمەرگەیەکە سەرسامە بەشەهید ئارام. بەتایبەتیش

کەخۆی لەچەندین شوێنی ڕۆمانەکەدا، جەخت لەکۆمەڵەیبوونی خۆی دەکاتەوە.
دواجار دەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم، کەڕۆمانی دڵو بەهمەن، وێنەیەکی بچووکراوەی تراژیدی شەڕی ناوخۆمان پیشان دەدەات. بەڵام وێنا کردنێك لەچوارچێوەی ژانرێکی ئەدەبی بەرزدا کەئەویش ڕۆمانە. خوێنەوەی ئەو ڕۆمانە مایەی ئازارێکی قووڵە بۆمرۆڤ. بەڵام ئەو ئازارە، ئازارێك نییە بۆ ئەوەی دەروون و ڕوحی خوێنەر ئازار بدات، بەڵکو ئازارێکە لە شێوەی پەیامێك دەدرێتە گوێی سیاسییەکان کە ئیدی تاهەتایە بیرلەڕشتنی خوێنی براکان نەکەنەوە. بەڵکو دەبێ پەند لەمێژوو وەربگرن. سیحری ڕۆمان لەوەدایە خوێنەر کەمەند کێش بکات.لەو ماوانەی ڕابردوودا دەیان بەناو ڕۆمانم خوێندوونەتەوە، تەنانەت دوولەوبەناوڕۆمانانە، هاوشێوەی دڵو بەهمەن بەڵام بەجۆرێکی تر،باسی شەڕی ناوخۆ دەکەن. بەڵام جیاوازی دڵوبەهمەن لەگەڵ ئەوبەناوڕۆمانانە لەوەدایە، کەدڵو بەهمەن ڕۆمانە، بەڵام ئەوانی ترگێڕانەوەی مێژوون لەچوارچێوەی زمانێکی سیاسییانەی هەژار لە ڕووی ئەدەبی.خۆزگە ئەوانەی دەستیان بەخوێنی براکان سوورە، دڵو بەهمەنیان دەخوێندەوە. هیچ نەبێ بۆ ئەوەی ئەگەر پەندیشی لێوەرنەگرن، ئەوا کەمێك تەریق ببنەوە!!!…

سەدیق سەعید ڕواندزی

پەراوێز: دڵو بەهمەن/ ڕۆمان/ نووسینی(محمد کەریم)/ بڵاوکراوەی ناوەندی توێژینەوەی عەبدولڕەحمان زەبیحی_سلێمانی/ساڵی چاپ 2018

*ئەم بابەتە لە ئەدەب و هونەری کوردستانی نوێ بە دوو بەش لە ژمارەکانی(1089-1090)لە ڕۆژانی 23و30/5/2019بڵاو بۆتەوە…